
HARDANGERVIDDA VILLREINUTVAL

ANALYSE

AV

FELLING OG KONTROLLKORT

2013

Fellingsresultat
Kvoter og fordeling av felte dyr
Kommunevis felling fordelt på dato
Radiomerkede simler – områdebruk i jakta
Overføring av kort
Innlevering / utfylling av kontrollkort
Felling av bukk i brunst
Fredningssoner
Kalve- og strukturtellinger 1995 - 2013
Kvoter og felling 1978 - 2013

Utarbeidet for Hardangervidda villreinutval
av
Svein Erik Lund

FELLING HARDANGERVIDDA 2013

Kommune	Totalt/kalv /s&u/fritt dyr/	Kalv hunn	Kalv hann	1 ½ simle	1 ½ bukk	Simle	Bukk	TOTALT
Vinje	1322 331/659/332	37	65	31	86	159	195	573
Nore og Uvdal	1255 312/631/312	27	28	30	11	93	59	248
Ullensvang	897 224/449/224	26	32	17	28	73	76	252
Eidfjord	1039 260/519/260	22	16	12	13	79	54	196
Tinn	995 249/497/249	35	42	23	40	156	131	427
Ulvik	287 72/143/72	5	4	2	2	11	11	35
Odda	826 207/413/206	24	26	14	28	87	80	259
Hol	335 84/168/83	3	10	4	9	20	17	63
Aurland	24 6/12/6	1	0	0	5	1	3	10
Rollag	19 5/9/5	0	2	0	0	1	1	4
Totalt	7000 1750/350/1750	180	225	133	222	680	627	2067

Ved kvotefastsetting 2013 var målet å ta ut netto tilvekst og dermed holde bestandsstørrelsen før kalving uendret. Forventet kalvetilvekst var mellom 2.000 – 2.200 kalv. Kvoten ble satt til 7.000 dyr, med et forventet jaktuttak på rundt 1.750 dyr.

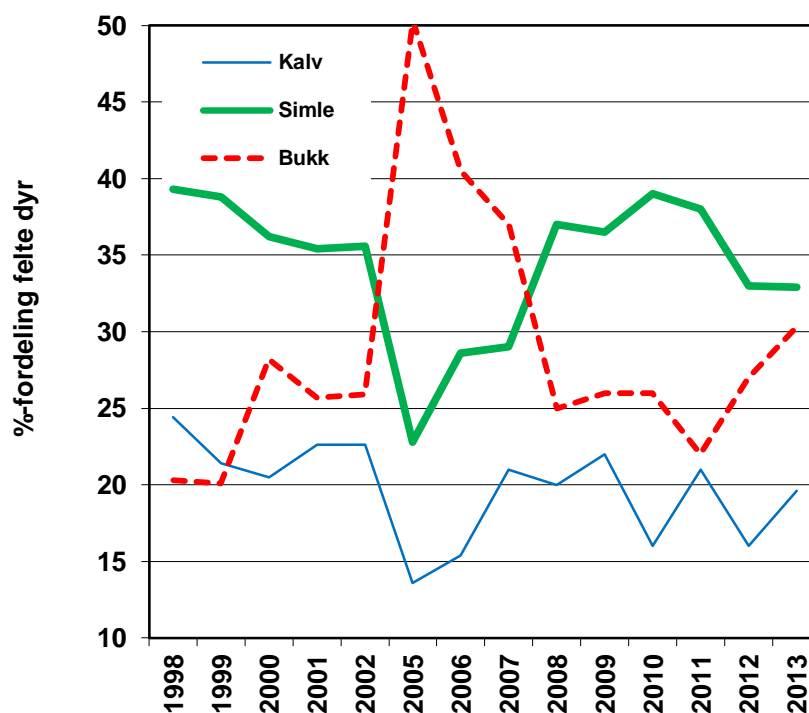
Fellingsresultatet ble bedre enn forventet, men bestandsendringen er trolig relativt uendret siden kalvetilveksten også ble tilsvarende bedre enn forventet. På kalvetellingen den 08. juli ble 2.564 kalver fotografert. Differansen mellom felling og tilvekst ble således ikke vesentlig forskjellig fra forutsetningene for årets jakt.

KVOTER OG FORDELING AV FELTE DYR

Tabell 1: Prosentvis fordeling av felte dyr årene 2005 - 2013

Type dyr	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Kalv	19,6	15,7	21,3	15,5	22,0	19,9	20,9	15,4	13,6
Ungdyr	17,2	24,3	18,7	19,5	15,5	17,8	12,7	15,4	13,3
Simle	32,9	33,1	38,0	39,3	36,5	37,5	29,2	28,6	22,8
Bukk	30,3	26,9	22,0	25,7	26,0	24,8	37,3	40,6	50,3
Kvote	7.000	6.000	5.000	2.000	1.500	1.500	1.800	3.500	2.500
% fridyrkort	25%	15%	15%	20%	25%	25%	35%	35%	40%

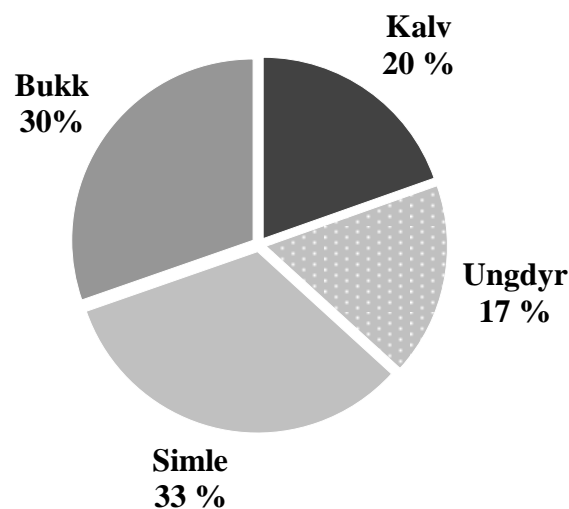
Fordelingen av felte dyr (tab. 1 og fig. 1) holdt seg relativt stabil i perioden 1998 - 2002. Dette på tross av forskjeller i kvotestørrelse, korttyper, jaktforløp og kalvetilvekst. I 2005-2007 ble det en vesentlig forandring i fordelingen av de forskjellige kategoriene dyr. Andel bukk i uttaket fikk en kraftig økning, mens andel simler og kalv ble redusert sammenliknet med tidligere år. Denne endringen var ventet som følge av økt andel fridyrkort i kvoten (40% i 2005, 35% i 2006 og 2007), samt at det f.o.m. 2005 ble innført egne kalvekort slik at antall simlekort ble kraftig redusert. For eksempel ble det både i 2002 og 2005 utstedt 2.500 kontrollkort. Den reelle kvoten var imidlertid vesentlig forskjellig da det i 2002 var kalvekort inkludert i alle simlekortene, mens det var egne kalvekort i 2005. I 2005 var det 875 s/u-kort (35%), mens det i 2002 var hele 1.750 s/u-kort (70%) og tilsvarende antall kalvelapper på disse kortene. I perioden 2008 – 2012 er andel frie dyr i kvoten bevisst redusert for å dreie avskyting fra bukk og over til simler/ungdyr. Dette for å nå målet om 40% simle i bestanden etter jakt. Strukturteilingen høsten 2012 ga en simleandel på 39%, men denne spratt opp til 47% i 2013.

Figur 1: Prosentvis fordeling av felte dyr årene 1998 - 2013

Avskyting av bukk og strukturutvikling

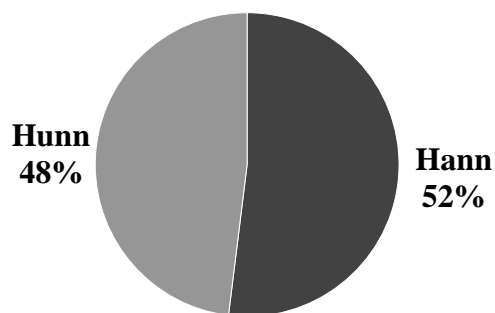
Avskyting av voksen bukk styres i hovedsak gjennom andel frie dyr i kvoten. En økning av andelen frie dyr synes å gi en sikker respons gjennom økt andel voksne bukker blant felte dyr. Hvor stor økning varierer imidlertid. Dette er trolig avhengig av hvordan avskytingen fordeles over villreinområdet. Det synes å være en tendens til at desto dårligere jakta er i en kommune, desto større overvekt av voksen bukk blant felte dyr, selv om dette ikke alltid er tilfelle. Kommuner med relativt dårlig jakt og høy andel felte bukk drar normalt opp snittet for vidda totalt. Ved en gitt andel frie dyr i kvoten synes andelen voksne bukk blant felte dyr å øke ved dårlig jakt og minke ved god jakt. Dette skyldes trolig at jegerne prioriterer å felle bukk før andre dyr når muligheten byr seg. Det er også en realitet at det i noen områder felles mange "1,5-årige bukker", selv i år med dårlig jakt / lite dyr. Det reelle uttaket av voksen bukk er derfor høyere enn det som fremgår av offisiell fellingsstatistikk.

Figur 2: Fordeling av felte dyr høsten 2013.

Høsten 2012 ble et noe unormalt år med tanke på avskyting av bukk. Andel voksen bukk i uttaket ble hele 27% selv om andel frie dyr i kvoten kun var 15%. Dette kan nok i stor grad forklares gjennom dårlig jakt i flere kommuner. I tillegg synes det å ha blitt felt ekstra mye «1,5-årig bukk» på su-korta i 2012 så totalt ble det felt flere hanndyr enn hunndyr. Dette var forventet å gi utslag i form av økt simleandel i bestanden, målt ved strukturtelling etter jakt. Dette ble tilsynelatende ikke tilfellet da det på strukturtellingen ble funnet 39% simle. Som en følge av dette ble det funnet rom for økning av andelen frie dyr til 25% i kvoten for 2013. Dette ga som forventet 30% voksen bukk i uttaket og 52% hanndyr totalt.

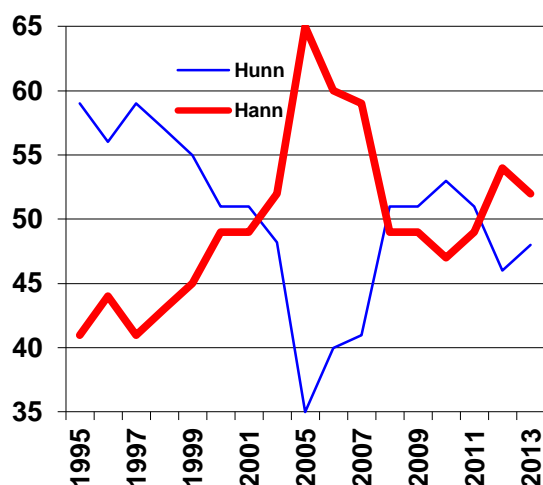
Strukturtellingen etter jakt høsten 2013 ga en simleandel på hele 47%. Det er lite trolig at hoppet i simleandel fra 39% i 2012 til 47% i 2013 er reelt. Trolig ligger forklaringen i at strukturtellingen i 2012 har en utvalgsfeil da en relativt liten andel av totalbestanden ble telt (1.827 dyr). Simleandelen etter jakt i 2012 var trolig høyere enn det som ble funnet ved strukturtellingen. Under strukturtellingen i 2013 ble det funnet flere dyr (2.893) og således bør dette være et sikrere resultat, med mindre fare for utvalgsfeil som følge av stor variasjon i struktur mellom de ulike flokkene. Ut fra fellingsresultatet (høyt uttak av bukk / hanndyr) både i 2012 og 2013 er det naturlig med økning i simleandelen sammenliknet med situasjonen i 2011 (42%).

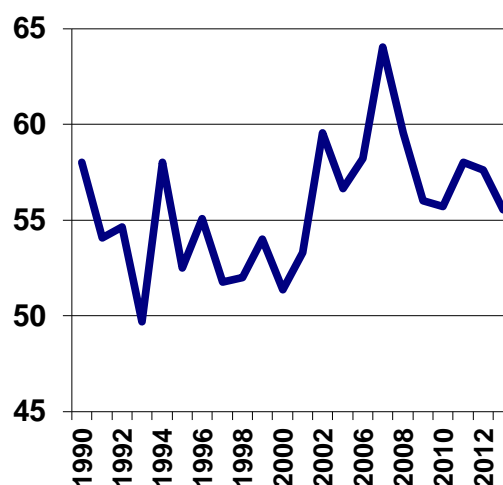
Figur 3: Kjønnfordeling felte dyr 2013.

Tabell 2: Kjønnfordeling hos felte dyr i perioden 2001 – 2013.

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2002	2001
Hannedyr	52	54	49	47	49	49	59	60	65	52	49
Hunndyr	48	46	51	53	51	51	41	40	35	48	51

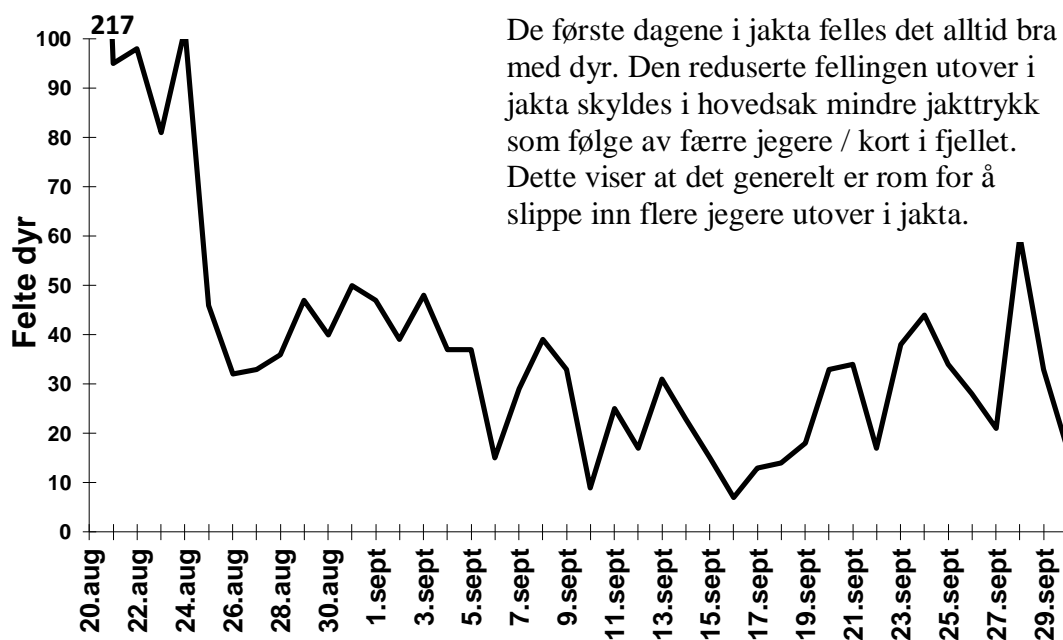
Figur 4: Kjønnfordeling felte dyr.

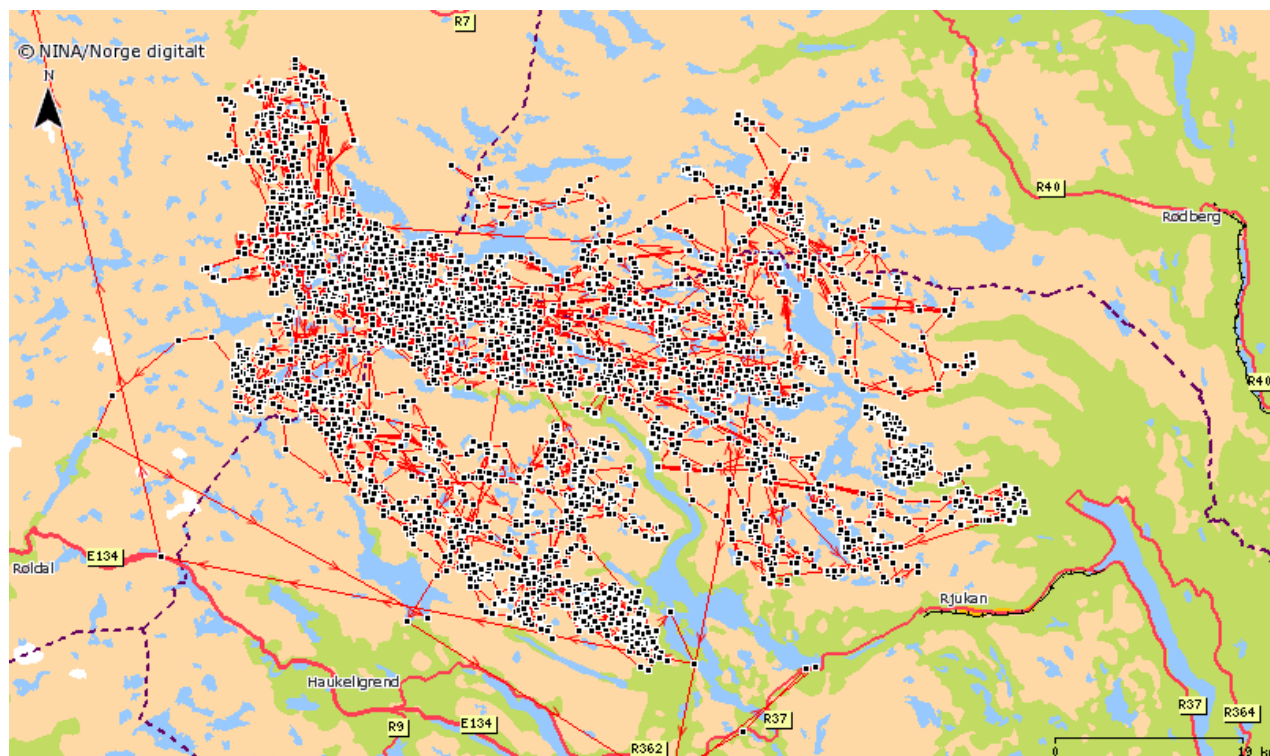
Figur 5: Andel bukkekalv blant felte kalver.

Som følge av undervurderingen av simleandelen etter jakt 2012 ble også forventet kalvetilvekst i 2013 undervurdert. Med en simleandel vesentlig høyere enn det som er satt som mål i bestandsplanen og en kalvetilvekst helt opp mot maks av bestandsmålet, må dette få konsekvenser ved kvotefastsetting for 2014. Simleandelen må reduseres og kalvetilveksten bremses. For å klare dette må andelen frie dyr i kvoten reduseres.

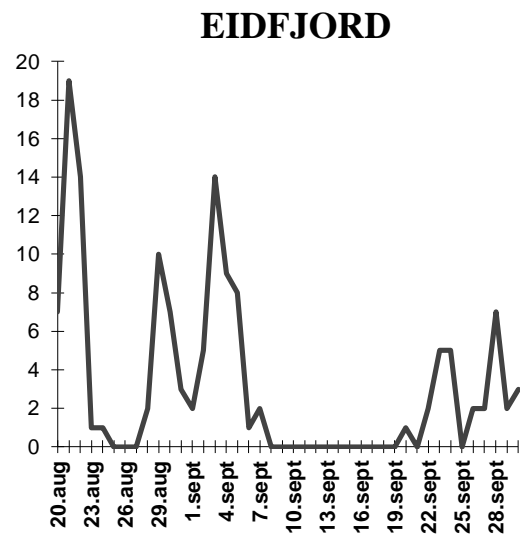
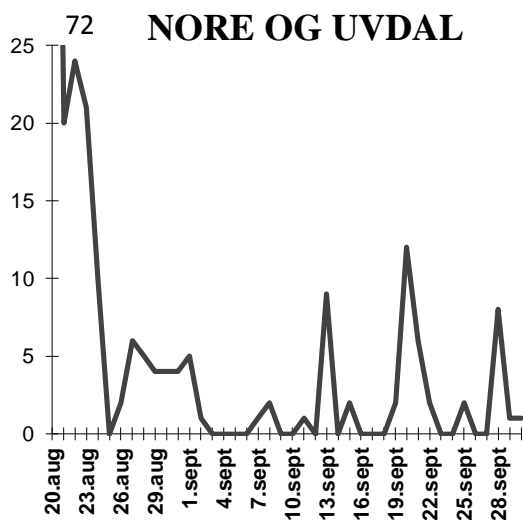
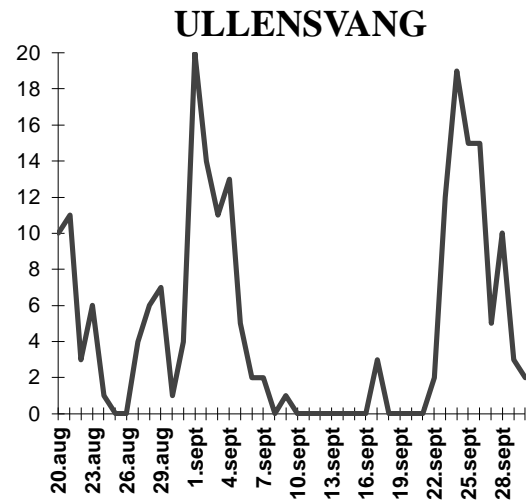
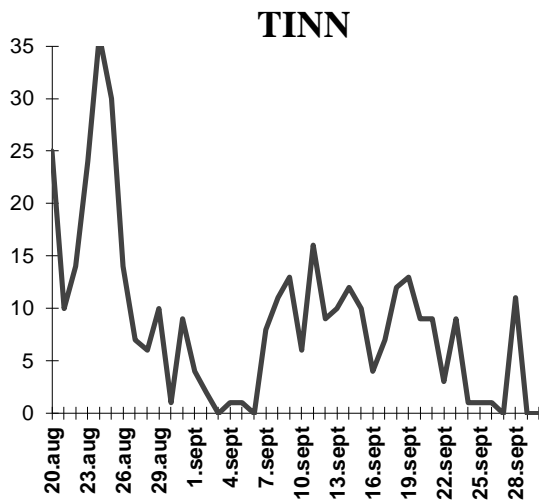
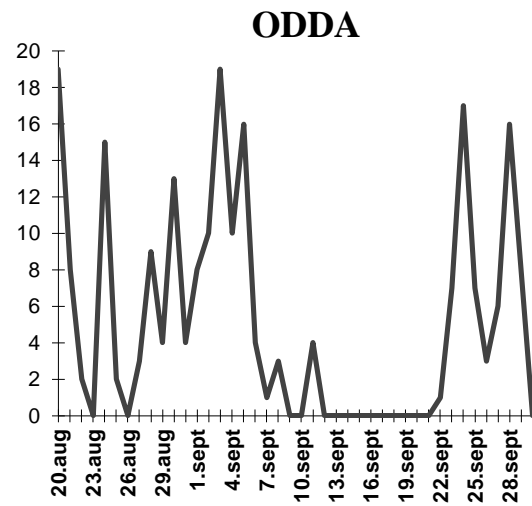
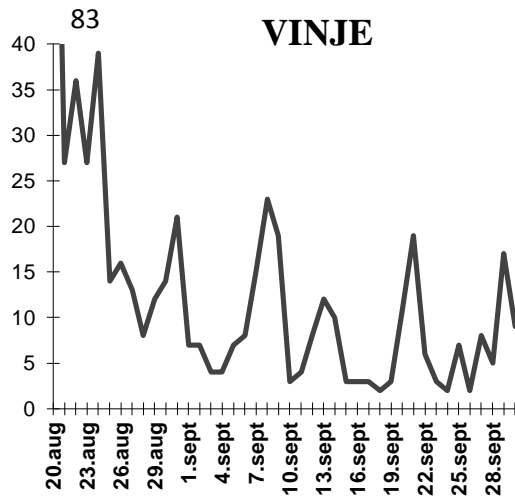
KOMMUNEVIS FELLING FORDELT PÅ DATO

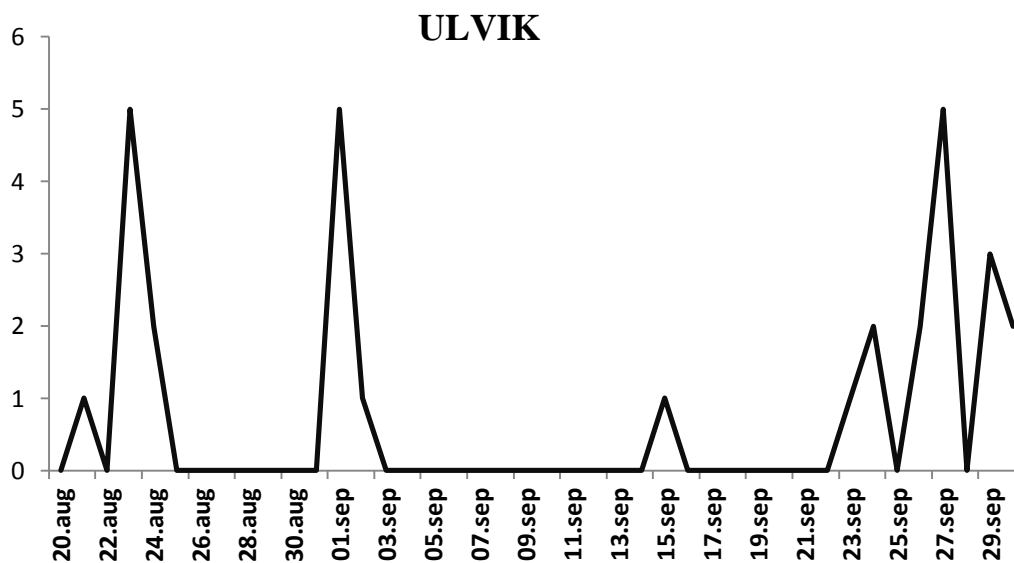

Felling fordelt på den enkelte dag, samlet for hele villreinområdet.

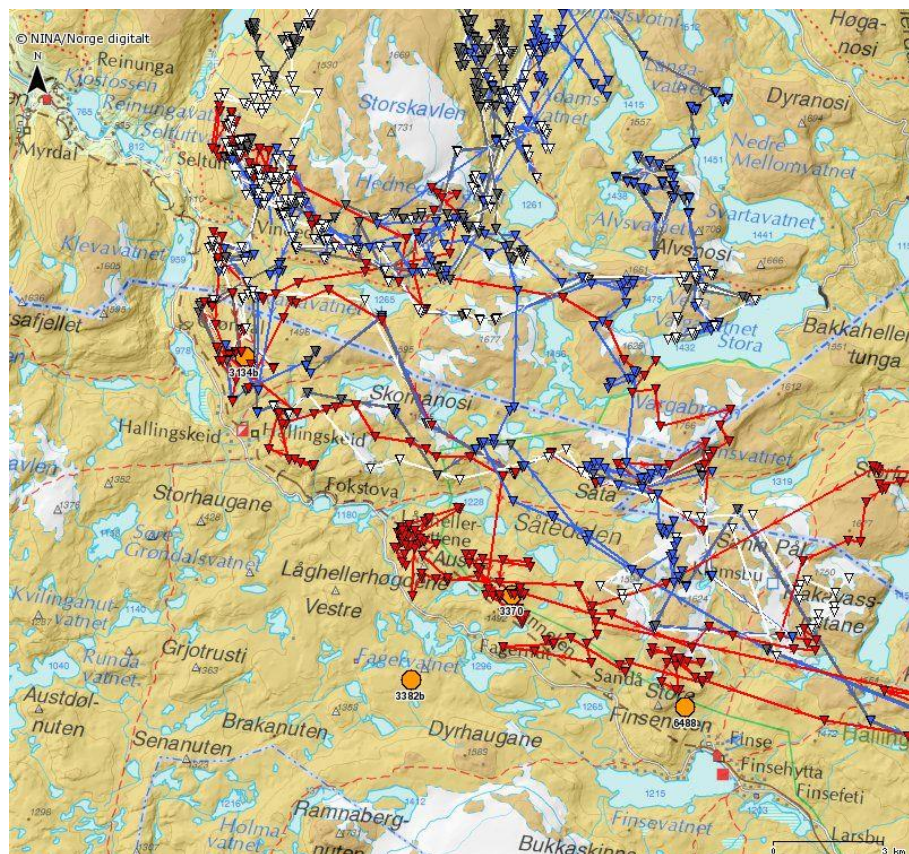

GPS-merkede simler sin arealbruk fra 20. august til og med 30. september.

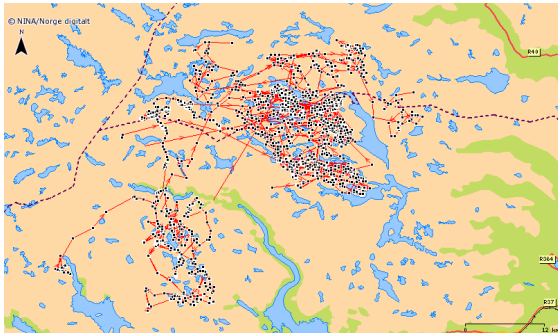

Villrein fra Nordfjella villreinområde har regelmessig begynt å bruke området sør for Bergensbanen, som forvaltningsmessig er en del av Hardangervidda villreinområde. Imidlertid var det ingen av de gps-merkede simlene som var sør for banen i høst. Ut fra opplysninger på kontrollkorta er det felt 41 rein mellom jernbanen og rv. 7 høsten 2013. 32 dyr ble trolig felt på kort fra Ulvik, 7 dyr felt på kort fra Aurland og 2 dyr felt på kort fra Eidfjord. Tallet kan være høyere da ikke alle påfører fellingssted eller signerer for overføring.

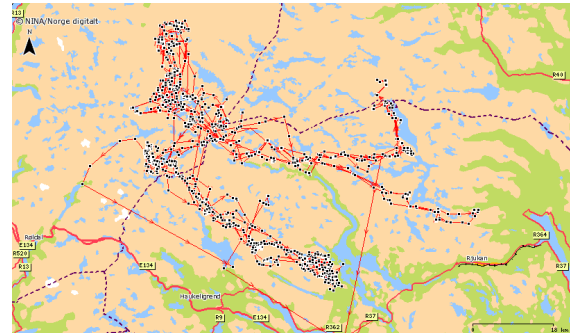

Radiomerkede dyr i Nordfjella på grensa til Hardangervidda i perioden 20/8 – 30/9 2013.

RADIOMERKEDE SIMLER – OMRÅDEBRUK I JAKTA

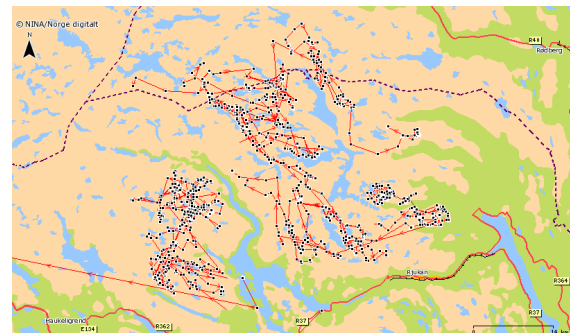
Perioden før jaktstart. 10-19. august.

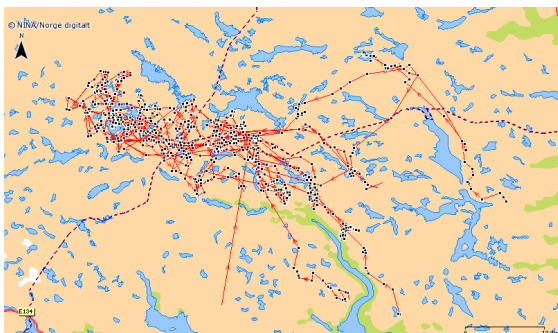
Perioden 1-10. september. Trekk østover.

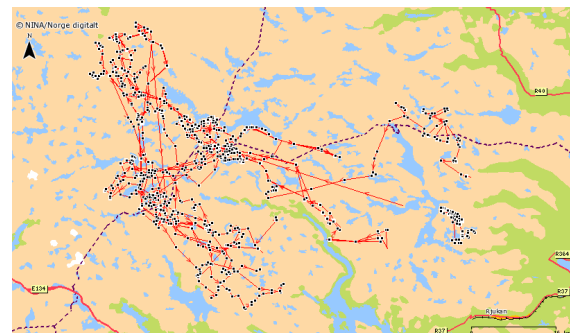
Perioden 20-25. august. Trekk vestover.

Perioden 11-20. september. Trekk sør-øst.

Perioden 26-31. august. Trekk vestover.

Perioden 21-30. september.
Trekk nordvest, så mot sørøst.

Registret felling iht. dato på brukte kort viser at det var dyr over et større område enn hva GPS-merkede simler viser. Med unntak av kommunene Aurland, Ulvik og Hol, så ble det felt en god del dyr i alle kommunene de første jakt dagene. Dyra har vært både lenger øst og lenger nordvest enn på lenge. Tinn og Vinje hadde dyr på store deler av sine områder i løpet av jakta.

OVERFØRING AV KORT

Det er ikke alle jegere som påfører fellingssted på kontrollkortets bakside, så det ikke mulig eksakt å fastslå hvor mange dyr som er felt ved overføring til annet vald. Kjennskap til de ulike vald og villreinens områdebruk, kombinert med påført innførselstillatelse ol., gjør det mulig å få en oversikt over antall dyr som er felt etter overføring til annet vald. I offisiell fellingsstatistikk blir felling registrert på det vald som har fått utstedt fellingstillatelsen uavhengig av hvilket vald dyret er felt på. Dette gjør at vald som ikke har hatt dyr i jakta kan ha god felling iht. fellingsstatistikken. Vald med dyr og som mottar kort fra andre vald vil i realiteten ha større felling enn det som registreres. Nedenfor er det satt opp en kommunevis oversikt over antall dyr felt etter overføring. Dette iht. det som fremkommer av opplysninger på kontrollkortene.

Nore og Uvdal: Minst 80 av 248 dyr ble felt etter overføring til annet vald. Tre av disse var felt i Vinje og ett dyr var felt i Tinn. 45 kontrollkort var påført fellingssted og 25 kontrollkort er fra vald hvor det ikke har vært dyr eller der en vet at kortene har vært benyttet på annet vald.

Tinn: Tinn kommune er ett vald oppdelt i mange jaktfelt. Med manglende/varierende merking av korta og svært få kort med påført fellingssted er det vanskelig å få oversikt over kortflyten mellom jaktfeltene innad i Tinn. 22 dyr er imidlertid angitt felt i Vinje.

Vinje: Minst 52 av 573 dyr ble felt etter overføring til annet vald. Ett dyr er oppgitt felt i Tinn.

Odda: Minst 31 av 259 dyr ble felt etter overføring til annet vald. Av disse 31 var 15 dyr felt i Vinje, 2 i Tinn og 1 i Nore og Uvdal.

Ullensvang: Minst 39 av 252 dyr ble felt etter overføring til annet vald. Av disse var 5 dyr felt i Tinn og 29 dyr felt i Vinje.

Eidfjord: Minst 40 av 196 dyr ble felt etter overføring til annet vald. Av disse var 38 dyr felt i Vinje.

Ulvik: 2 av 35 dyr er felt i annen kommune, dvs. Vinje.

Hol: Alle 63 dyr er felt i annen kommune. 37 dyr er felt i Tinn, 23 dyr er felt i Vinje og 3 dyr er felt i Nore og Uvdal.

Aurland: 3 av 10 dyr er felt etter overføring til vald i Vinje.

Vinje er den kommunen som mottar flest kort / jegere fra andre kommuner og totalt minst 123 dyr er felt i Vinje etter overføring av kort fra andre kommuner. Det er trolig felt over 700 dyr i Vinje, selv om offisiell fellingsresultat er 573 dyr.

Av 1038 kort med påført fellingssted var 297 dyr felt etter overføring til annet vald. Av disse var 185 dyr felt etter overføring til vald i en annen kommune. Dette betyr at minst 13,5% av alle dyr er felt på et annet vald etter overføring. I tillegg er det en del kort uten påført fellingssted som en med stor sannsynlighet kan anta er benyttet og felt på annet vald. Dette dreier seg trolig om mellom 50 – 100 dyr, noe som tilsier at i underkant av 20% av alle dyr er felt etter overføring til annet vald.

INNLEVERING / UTFYLING AV KONTROLLKORT

For at villreinutvalet skal ha mulighet til å innhente mye av de opplysningene som fremkommer av denne rapporten er det helt avgjørende at alle kontrollkort som det er felt dyr på blir levert inn. Stort sett blir innleveringen god, men det varierer hvor godt/riktig utfylt kontrollkortene er.

Tabell 4: Kommunevis oversikt over andel av brukte kontrollkort som er levert inn.

Kommune	Andel av brukte kort som er innlevert						
	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Nore og Uvdal	96 %	97 %	98 %	98 %	97 %	96 %	91 %
Tinn	99 %	97 %	99 %	94 %	93 %	99 %	96 %
Vinje	100 %	100 %	99 %	92 %	97 %	99 %	98 %
Odda	99 %	99 %	95 %	100 %	100 %	99 %	96 %
Ullensvang	99 %	98 %	100 %	96 %	97 %	99 %	97 %
Eidfjord	93 %	98 %	98 %	100 %	92 %	94 %	98 %
Ulvik	97 %	100 %	98 %				
Hol	100 %	100 %	97 %				
Hele vidda	98 %	99 %	99 %	97%	96 %	97 %	96 %

Når det gjelder utfylling av kontrollkortets bakside og angivelse av fellingssted så ble dette gjort på 51% av korta i høst. Dette burde vært vesentlig høyere for å få bedre oversikt over hvor mange kort som overføres mellom vald og hvor dyra felles. Når det gjelder HA-Tinn burde korta vært bedre merket med tanke på hvilket jaktfelt kortet tilhører og hvilket jaktfelt dyret er felt på.

Tabell 5: Kommunevis oversikt over hvor stor andel av kontrollkorta hvor fellingssted (vald nr.) var påført kontrollkortets bakside.

Kommune	Andel av innleverte kort hvor fellingssted (vald nr.) er påført						
	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Nore og Uvdal	60 %	66 %	51 %	70 %	64 %	52 %	65 %
Tinn	34 %	15 %	28 %	24 %	27 %	29 %	28 %
Vinje	53 %	43 %	51 %	56 %	59 %	50 %	42 %
Odda	59 %	52 %	41 %	41 %	39 %	41 %	62 %
Ullensvang	53 %	46 %	51 %	46 %	52 %	35 %	44 %
Eidfjord	46 %	29 %	47 %	36 %	39 %	33 %	47 %
Ulvik	65 %	62 %	86 %				
Hol	71 %	53 %	86 %				
Hele vidda	51 %	43 %	48 %	50 %	49 %	42 %	48 %

Kort som det er felt dyr på er brukt og skulle således vært korrekt utfylt. Generelt er det få kort som mangler underskrift fra rettighetshaver, mens noe flere kort mangler underskrift fra jeger (jf. tabell 6).

Når kort skal overføres fra det vald kortet er tildelt og til et annet vald, skal det foreligge skriftlig tillatelse. Det skal være skriftlig tillatelse fra både avgivende og mottakende vald. På kortet er det egne rubrikker som kan benyttes til dette. I tabell 6 er det angitt hvor mange kort fra den enkelte kommune som mangler utførselstillatelse og/eller innførselstillatelse. Dette ut fra de kort der en vet at dyret er felt på annet vald enn det vald kortet opprinnelig er utstedt på. Det er imidlertid viktig å huske at slike tillatelser kan foreligge på eget ark, så selv om dette ikke er påført kortet så kan det formelle være i orden.

Tabell 6: Kommunevis oversikt over hvor mange kort som mangler underskrift fra grunneier eller jeger, samt mangler påført tillatelse til utførsel fra valdet og/eller innførsel til nytt vald.

Kommune	Antall kort som mangler:			
	Grunneiers sign. ¹⁾	Jegers sign.	Utførsels-tillatelse	Innførsels-tillatelse
Nore og Uvdal	0	10	5 av 45	14 av 45 ¹⁾
Tinn	9	26	13 av 22 ⁴⁾	7 av 22 ⁴⁾
Vinje	0	19	0 av 52	14 av 52
Odda	0	0	12 av 31 ²⁾	28 av 31 ²⁾
Ullensvang	9	9	1 av 39	8 av 39
Eidfjord	0	4	7 av 40 ³⁾	14 av 40 ³⁾
Ulvik	0	1	0 av 2	0 av 2
Hol	0	1	0 av 63	10 av 63

¹⁾ De fleste kort som mangler innførselstillatelse er HA56 til HA55 som har samjaksavtale.

²⁾ Gjelder både overføring innad i kommunen og til vald i Vinje.

³⁾ De fleste kort uten signatur for overføring er overført til vald i Vinje.

⁴⁾ Alle kort er overført til vald i Vinje.

De aller fleste kort er korrekt utfylt når det gjelder underskrift fra grunneier og jeger. I de tilfellene dette ikke er i orden så er dette i hovedsak på private områder i Telemark. På statsallmenningene er dette som regel i orden.

106 kort mangler dato for felling, noe som er for mye. Uten skjæring av dato kan kortet bli benyttet på nytt noe som ikke er ønskelig.

FELLING AV BUKK I BRUNST

I etterkant av jakta i 2008 var det avisoppslag og innslag på radio om jegere som i slutten av jakta felte voksne bukker i brunst. Villreinutvalet har derfor de siste årene oppfordret jegerne til ikke å felle voksen bukk etter 20. september. I de fem foregående år har det blitt felt hhv. 15, 9, 8, 10 og 10 stk. voksne bukker etter denne datoen. Ut fra dette syntes det ikke å være noe problem med felling av voksen bukk i brunst.

Dette ble imidlertid dramatisk endret høsten 2013 hvor hele 69 stk. voksen bukk ble felt etter 20/9. 36 stk. av disse ble felt etter 25/9. Det var hovedsakelig i kommunene Vinje (31 stk.), Odda (16 stk.) og Ullensvang (11 stk.) denne seine bukkefellingen foregikk. Nokså spesielt blir det når ett vald i Vinje felte hele 16 voksne bukker etter 20/9. Det er lite trolig at dette er «plukking» av enslige bukk som

ikke er i brunst og en kan spekulere i om dette er et utslag av «trofejakt» snarere enn uvitenhet. En slik jakt samsvarer lite med jakttradisjonene på Hardangervidda som har hatt et sterkt fokus på reinen som matressurs.

FREDNINGSSONER

I forkant av jakta 2013 ble det igangsatt et arbeid med vurdering av ulike tiltak med tanke på å få reinen lenger vestover inn i Hordaland og østover inn i Buskerud. Fredningssoner i enkelte områder der det synes å være jegerne som hindrer reinen i å trekke ble grundig drøftet. I motsetning til tidligere år dette har vært drøftet, var det nå generelt positiv stemning for å prøve ut tiltaket. Dette i Hordaland og Buskerud da aktuelle rettighetshavere i Telemark ikke ønsket å være med å drøfte denne problemstillingen. Ulike forslag til fredningssoner og eventuelle vilkår rundt disse ble grundig drøftet både på åpne møter og gjennom dialog med fjellstyrene og private rettighetshavere. Resultatet ble to fredningssoner i Hordaland og to fredningssoner i Buskerud.

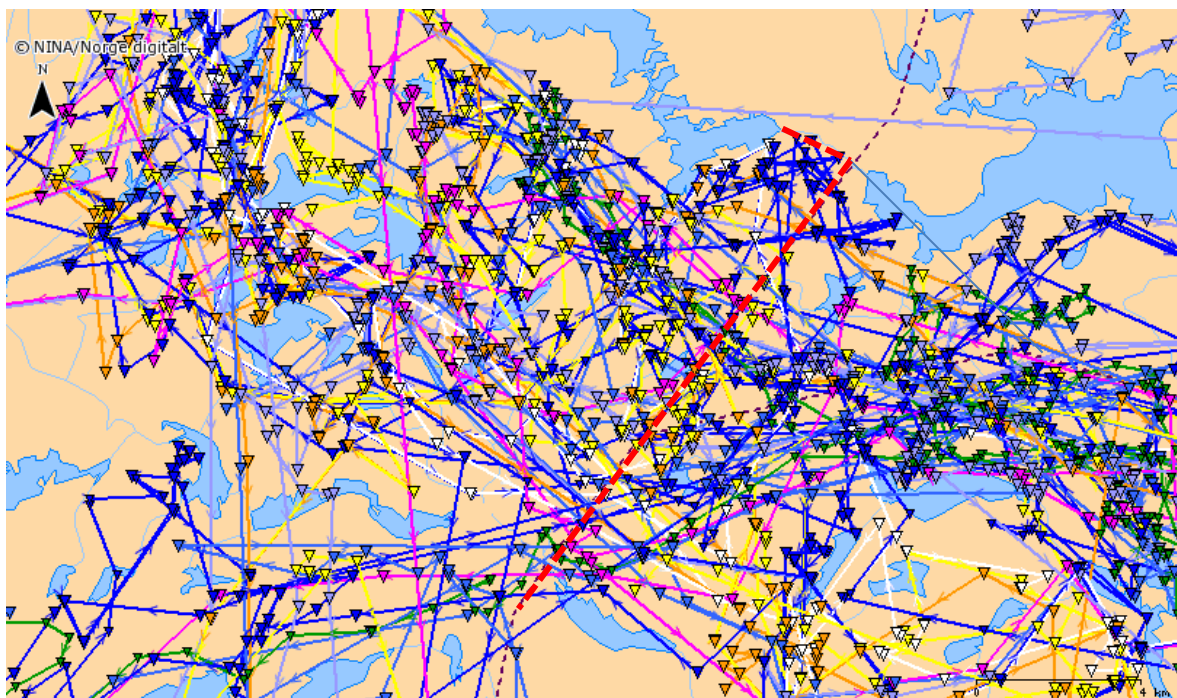
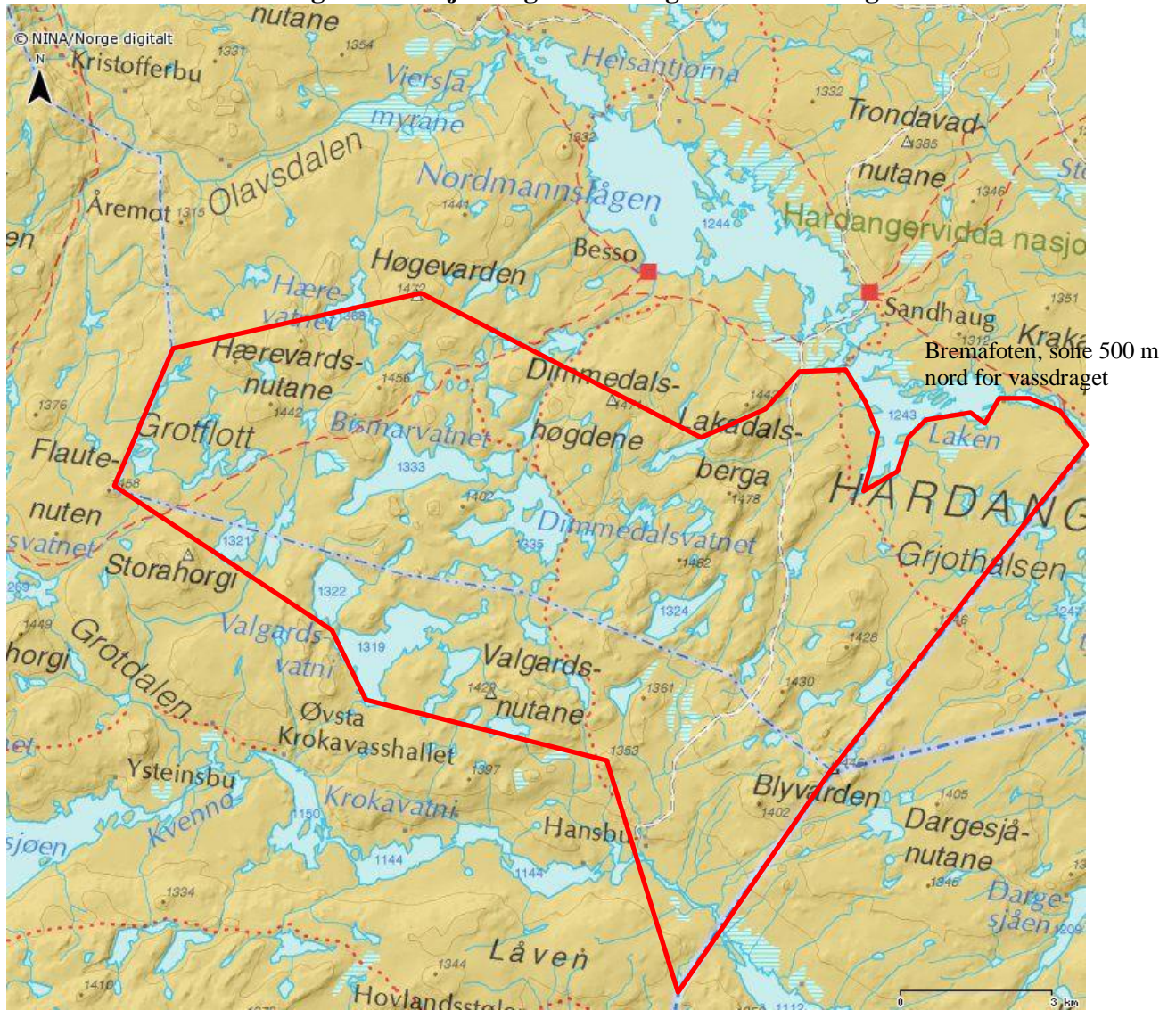
Formålet med fredningssonene i Hordaland var å få reinen til å trekke lenger vest slik at alle områdene kunne få økte muligheter til å jakte. Den desidert største fredningssonen ble etablert i Ullensvang og Eidfjord, fra fylkesgrensa og vestover til Grotflott. Fredningssonene ble lagt på statsallmenningene da det ikke var ønske blant private rettighetshavere å forlenge fredningssonen ytterligere vestover. Reinen kom i løpet av jakta to turer vestover inn i fredningssonene og det er i motsetning til foregående år ingen stans / oppsamling av gps-posisjoner (merkede simler) øst for fylkesgrensa. Tiltaket synes således å ha hatt ønsket effekt selv om det ikke er mulig å konkludere etter ett år.

Fredningssonen sør for Øvre- og Nedre Bjørnavatnet viser i likhet med fredningssonen lenger nord at reien ikke stanser ved fylkesgrensa som tidligere. Dette indikerer at tiltaket kan ha en effekt selv om reien ikke reiste langt vestover. Det kan virke som om det ble et «nytt hinder» i området ved turistslepa nordover fra Hellevassbu. Om dette er et resultat av at jegerne har samlet seg i dette området bør evalueres nærmere.

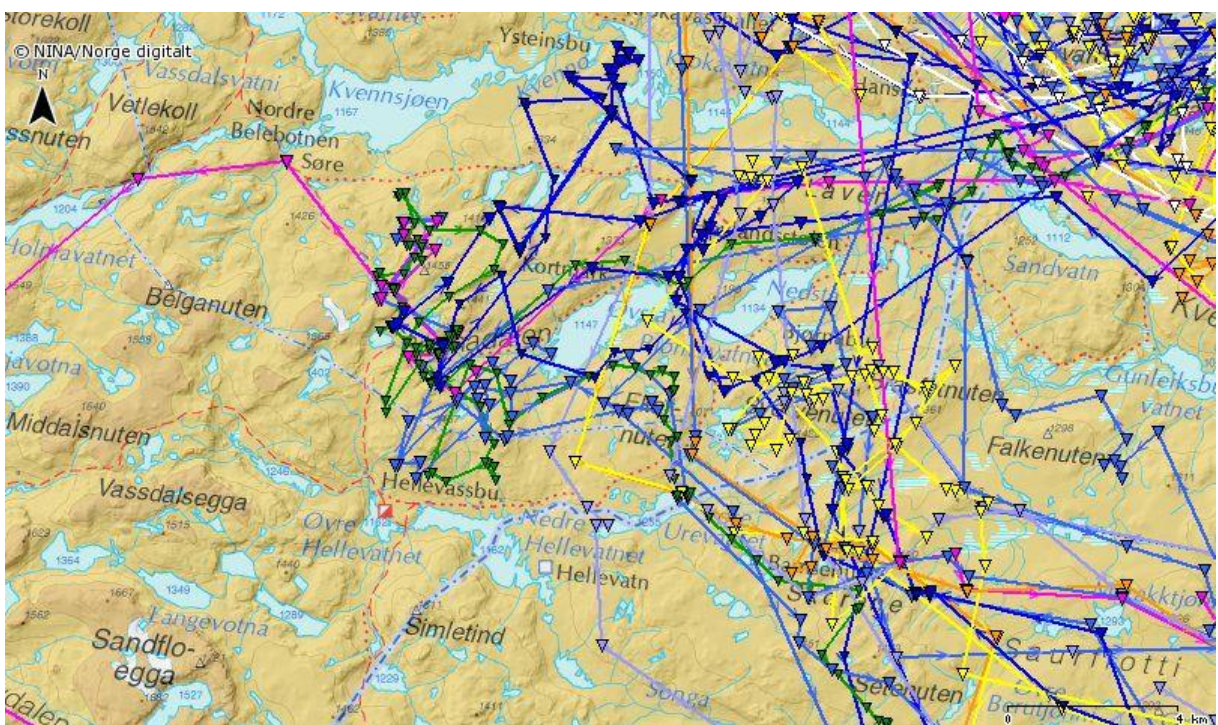
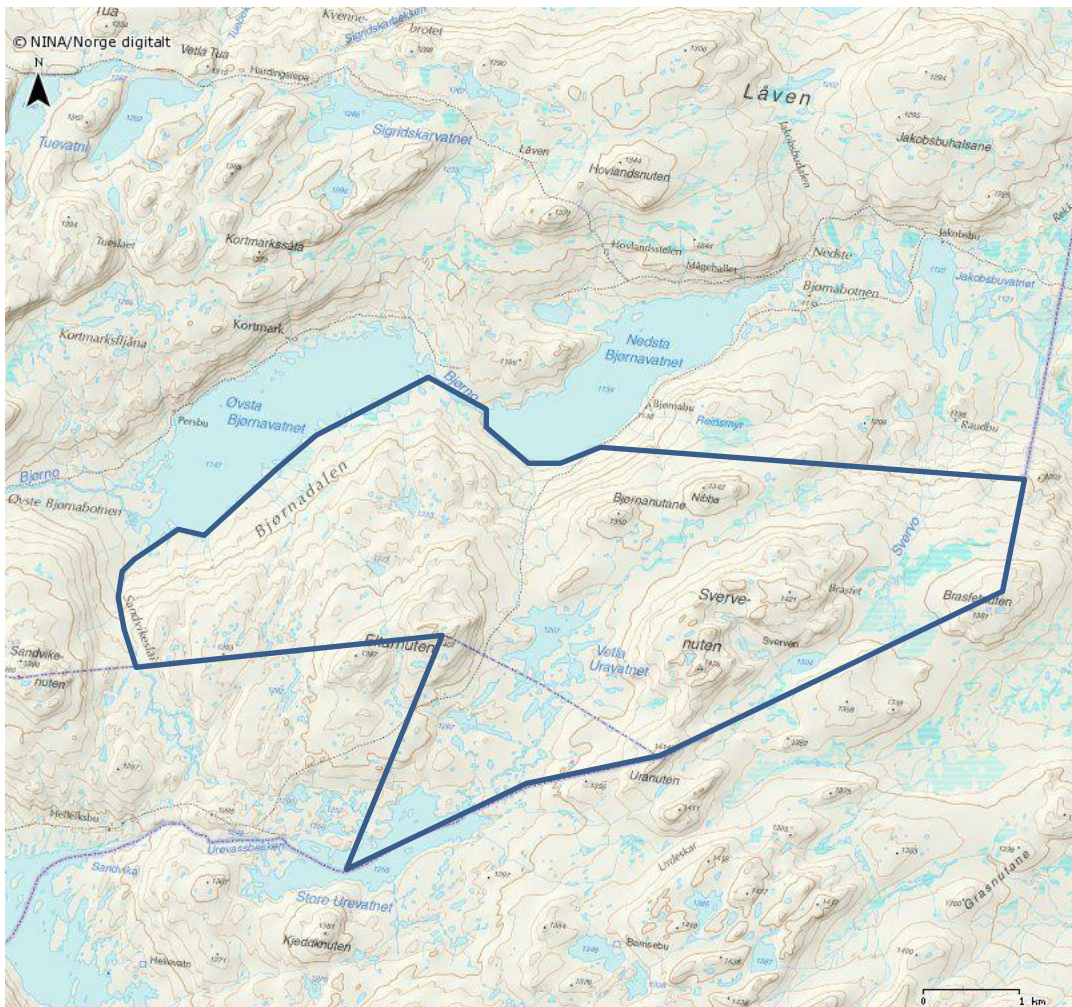
I Buskerud ble det etablert en lengre fredningssone på Øvre Numedal statsallmenning i Lågarosområdet. Fredningssona gikk fra Fylkesgrensa og nordøstover på sørsiden av Nordmannslågen. Formålet var å gjøre det lettere for reinen å trekke østover og eventuelt krysse Lågen nordover inn i Geitvassdalen. Ved jaktstart sto reinen allerede lenger øst og det ble ikke noen situasjon der hovedtyngden av rein trakk østover mot / i fredningssonen og således er det vanskelig å si noe om virkningen. Det ble imidlertid observert flokker som slo seg til ro i fredningssonen ved Lågen og fra tidligere tider var dette første steg for reinen i å krysse Lågen nordover. De første dagene av jakta var det minst to flokker nord for Lågen, men det er noe varierende meninger om disse har krysset nordover eller om de allerede var på nordsiden før jaktstart. I motsetning til øvrige fredningssonene var denne fredningssonen kun gjeldende i perioden 20/8 – 5/9.

Opdal Renkompani har i flere år hatt en fredningssone i Havfossområdet mellom Hettefjorden og Mårfjorden. Hensikten med fredningssonen er å få reinen til å trekke nordover og videre øst. Denne sonen ble gjort vesentlig større i høst og det ble fremmet ønske om tilsvarende fredningssone sør for Telemarksgrensa. Rettighetshaverne i Telemark så imidlertid ikke behov for dette. I tillegg til eventuell stengsel fra jegerne går det en merket DNT-løype og elv langs fylkesgrensa. Det ble ikke noe stort trykk fra rein nordover mot fredningssonen, men den 10/9 på formiddagen krysset det dyr nordover (registrert via 2 gps-simler). Den 11/9 er det også registrert kryssing av dyr nordover (via 2 gps-simler), men denne gangen ble snudde dyra i nordkant av fredningssonen og reiste sørover igjen. Om og hva som eventuelt har skrent dyra sørover vites ikke. Alle kryssingene skjedde på morgen / formiddag. Nedenfor er det kart som viser de nevnte fredningssonene og registrerte gps-posisjoner for radiomerkede simler i perioden 20. august til 30. september.

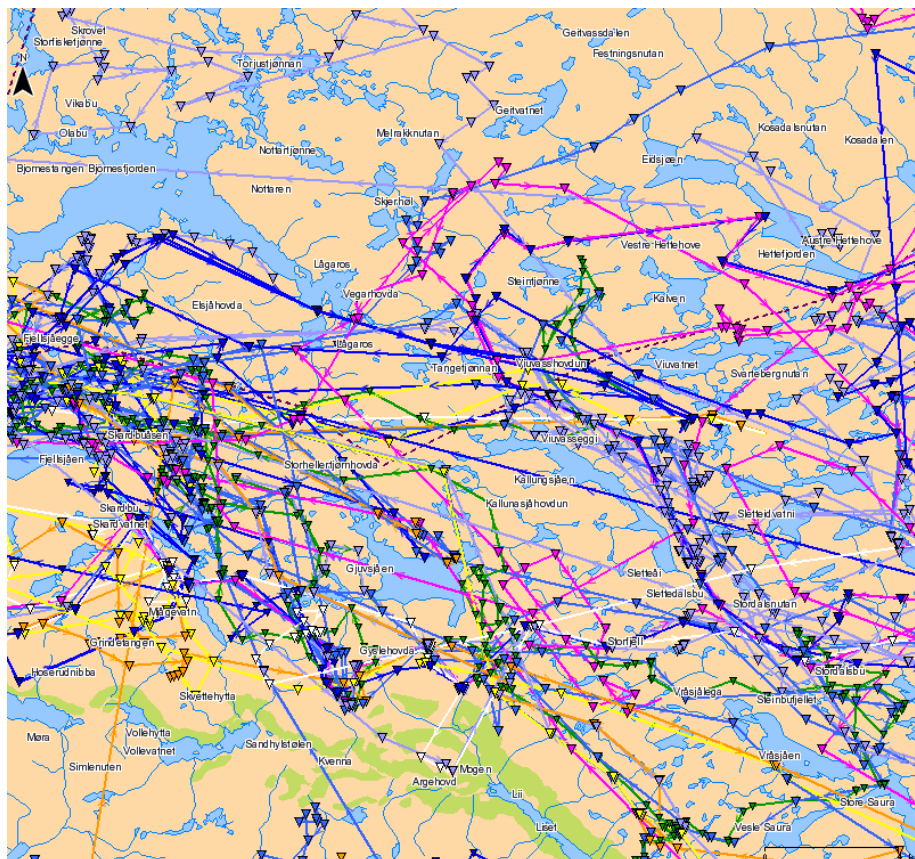
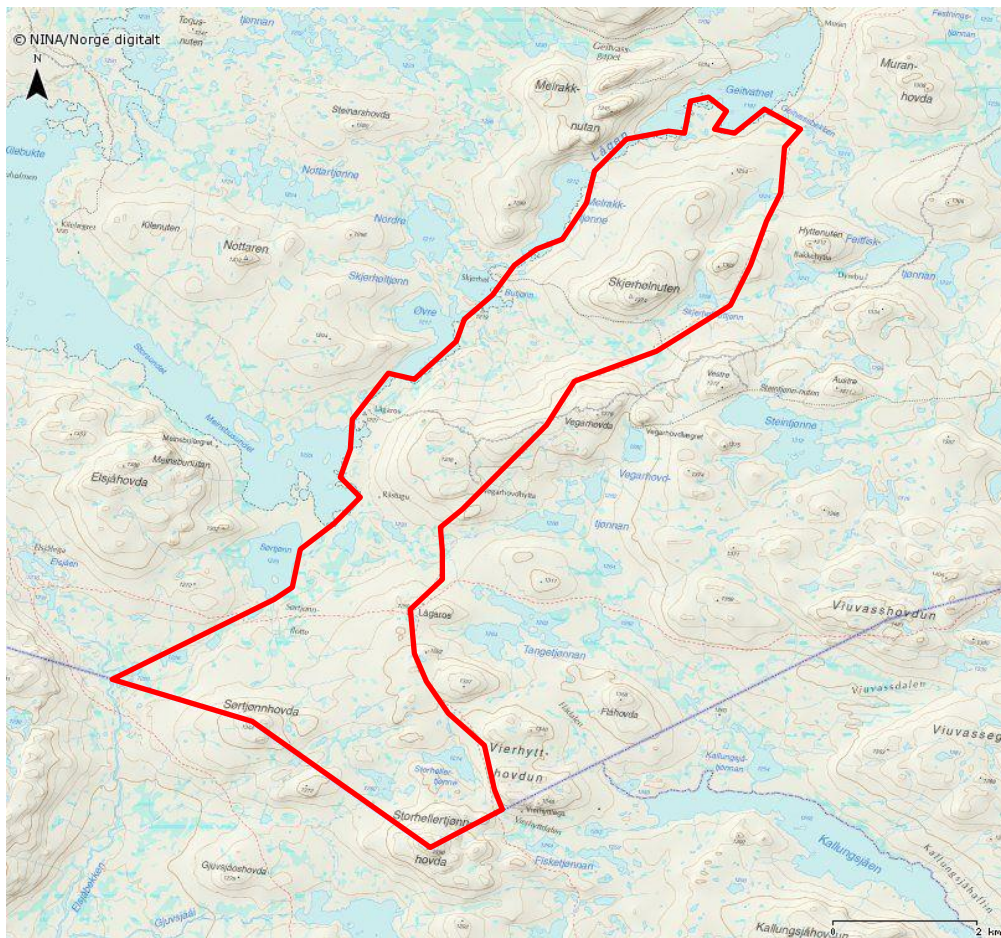
Fredningszone Eidfjord og Ullensvang statsallmenning

Fredningszone Ullensvang og Røldal statsallmenning

Fredningszone Øvre Numedal statsallmenning

Fredningszone Havfoss – Opdal Renkompani

